

Bevakning med nattvakter – erfarenheter från Värmland

Brandvakter fanns tidigt i städerna och de höll ofta utkik från kyrk- eller rådhusstorn. Dessutom gick nattvakter runt på gator staden och kontrollerade brandrisker mm. Vakter fanns även i större byar och byordningar föreskrev att man vid storm eller nattlig åska skulle skicka en eller flera byamän som brandvakt. Hyttor och bruk hade också vaktregler och Uddeholmsbolaget införde vaktregler mm för brandskydd 1831.

Efterhand blev vakthållning i städerna en polisuppgift. Karlstad införde 1891 det s.k. Karlstadsystemet med gemensam brand- och poliskår. Brandordningen från detta år anger;

Brandvakt i staden förrättas av den inom varje polisdistrikt tjänstgörande polisbevakningen, som alltså har att både dag och natt med största sorgfällighet iakttaga och söka avvärja varje anledning till eldfara. Nattetid avpatrulleras varje distrikt av en förnatts- och en efternattspatrull, vardera bestående av en man. Varje patrullkarl är försedd med ficktelefon, apterad för tillkoppling till vilket brandskåp som helst, för att vid behov snarast kunna meddela sig med brandstationen.

Extra bevakning genomfördes under andra världskriget. Minnen från kriget levde kvar och man var rädd för sabotage och spioneri. 1947 var brandskadorna rekordstora och industrin drabbades värst. Samma år bildades en kommitté vid Skoghallsverken och en sådan fanns även hos Karlstads Mekaniska Werkstad. Företaget hade haft nattvakter efter kriget. Flera storbränder skedde i magasinsområden. Bevakning var ett av problemen och det kom föreslag om att göra inhägnader.

Samarbete inleddes mellan statspolisen, försäkringsbolagens brandingenjörer, industrin och de militära myndigheterna för att få slut på de tilltagande industribränderna och bland annat skapa en effektiv bevakning. 1300 verksamheter berördes. Brandskyddsföreningen och försäkringsbolagen propagerade för vakter.

Även industrins byggnader var mer eller mindre brandfarliga på 1950-talet men det fanns ofta automatlarm och nattvakter. Vid denna tid kom tillägg i försäkringsvillkor att man skulle göra daglig kontrollrunda efter arbetets slut och förhindra tillträde till anläggningar. Nattvakt blev försäkringsvillkor för företag med fler än 50 anställda eller över en miljon i försäkringsvärde. Det skulle vara kvalificerad personal med instruktioner och bevakningsplaner

Vaktbolag kunde anlitas om företaget inte hade egen personal och Städernas Vakt AB var ett av de största bolagen. 1948 bilades en bevakningsteknisk nämnd för samarbete och utbildning. 1951 kom en kungörelse om auktorisation av bevakningsföretag. 1952 fick företagen 5 % rabatt om de hade kontinuerlig bevakning av arbetsplatser, förråd och lager utanför arbetstiden. Kurser ordnades och fram till 1960 hade 2880 väktare utbildats

Ett av de större bevakningsbolagen redovisade 1949 93000 ingripanden under ett år. Man hade avvärjt brand där öppen eld uppstått 152 gånger, anmärk "fel på branddörrar" hela 4512 gånger och larmat brandkår vid 16 tillfällen. Vakterna gjorde mycket annat som att, stänga dörrar, släcka belysning och stänga öppna gaskranar. Efterhand installerades både brandlarm och inbrottslarm.

Underlag kommer från facktidningar tiden och ur Kampen mot elden (förebyggande)

Nedanstående notiser är utdrag från klubbens listor med bränder och förebyggande åtgärder.

Bränder och ingripanden

1804	Stadsbrand i Kristinehamn. Halva staden brann. Nattvakten upptäckte branden. Då ödelades 53 gårdar och 434 personer blev hemlösa.
1831	Vid Uddeholmsbolaget gällde bla; brandsyn 2 ggr/år, inga bloss vid koldragning eller bärande mellan hus; brandvakt och eldvakt; kontroll av brandredskap flera om året; personal skulle vara utbildade för att sköta sprutorna.
1872	Tullmjölkvarnen i Dalby brann. Ersättning reduceras eftersom nattvakten inte var på plats
1875	Eldsvåda i Karlstad centrum. Tornväktaren fanns ej på sin post. Skarp kritik.
1892	Tullmjölkvarnen i Röbjörkeby, Fryksände, brann. Ersättningen reducerades eftersom man försummat nattvakt.
1899	Brandstodsbolaget krävde nattvakt vid eldfarlig inrättning vars värde var 2000 kr eller mera. Vakt skulle hållas till 12 timmar efter arbetets slut.
1906	Tornväktarbefattningen i Kristinehamn dras in och lurblåsningen upphörde
1920	Branden började en lördagskväll vid kl. 21 vid Munkfors Bruk. Nattvakten upptäckte detta vid sin rond och då var kallvalsverket delvis rökfyllt och det brann i taket. Plötsligt spred sig elden över hela byggnaden och vakten kunde inte ingripa utan bara larva brandkåren.
1926	Nattvakten vid Arvika-Verken märkte att taket vid skorstenen vid pressverket fattat eld. Allt brännbart blev förstört på ett par timmar. Ett 50-tal press- och nitmaskiner förstördes.
1943	Bildades en brandskyddskommitté vid Bofors AB som skulle verka för ett effektivt brandskydd och framföra förslag. Nattvakter patrullerade inom fabriksområdet under icke ordinarie arbetstid.
1948	Nattvakt (väktare) upptäckte i Karlstad en bortglömd kaffekokare som startat en brand som släcktes. Flera gånger hade väktare från Städernas Vaktaktiebolag räddat stora värden i Värmland.
1949	Väktare kände lukt av bränd olja. Det var rök från en oljevärmare och han drog ur sladden (Kristinehamn)
1949	En ässja brann nattetid för fullt i en stor smedja och det upptäckte av en väktare som släckte densamma (Karlstad)
1949	En väktare fann en öppen [BA1] gas gaskran hos en industri i Karlstad. Kranen stängdes.
1949	I Kristinehamn var en snickerifabriks limgrytor inte fränkopplade. Väktare kopplade ur strömmen.
1949	Väktare upptäckte brand i en slagghög på en industri i Kristinehamn. Elden släcktes med vatten
1949	När väktaren kom in en verkstad i Karlstad kände han trängrök. Röken kom från ett arkiv och där inne fann han en påkopplad kaffekokare som bränt igenom bordet. Han kunde släcka och vädra ut röken. Han kallade på överväktaren.
1949	En trälår invid en gjutflaska (Kristinehamn) brann när en väktare kom förbi och kunde släcka.
1949	En laddare var inkopplad i ett kontorsrum. Celler i batteriet kokade när väktaren kom förbi. Likriktaren kopplades ifrån.